

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
IX kadencja
Prezes Rady Ministrów
DSP.WPP.4521.17.2021.SZ

Druk nr 1662
Warszawa, 7 października 2021 r.

Pani
Elżbieta Witek
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowna Pani Marszałek,

przekazuję przyjęty przez Radę Ministrów dokument:

- Sprawozdanie Rady Ministrów z realizacji ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci w 2020 roku.

Jednocześnie informuję, że Rada Ministrów upoważniła Ministra Rodziny i Polityki Społecznej do prezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych.

Z poważaniem

Mateusz Morawiecki

/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

Ministerstwo Rodziny
i Polityki Społecznej

RODZINA
500+

Sprawozdanie Rady
Ministrów z realizacji ustawy
o pomocy państwa
w wychowywaniu dzieci
w 2020 roku

Warszawa, września 2021 r.

Spis treści

Wstęp.....	3
I. Charakterystyka systemu świadczeń w ramach programu „Rodzina 500+”	3
1. Wprowadzenie.....	3
2. Charakterystyka programu „Rodzina 500+” zgodnie ze stanem prawnym obowiązującym w 2020 r.....	4
II. Realizacja ustawy.....	5
1. Uprawnieni do świadczeń	5
2. Realizacja przez organy właściwe.....	6
III. Finansowanie świadczeń.....	6
IV. Wpływ wprowadzenia programu „Rodzina 500+” na wybrane obszary polityki społecznej.....	7
1. Ubóstwo	7
2. Dzietność.....	11
3. Rynek pracy.....	13
Podsumowanie	17

Wstęp

Polityka rodzinna, traktowana jako inwestycja w rodzinę, jest fundamentem silnego państwa opartego na kapitale ludzkim. Jej istotą jest tworzenie godnych warunków do zakładania rodzin oraz wychowywania dzieci, a także uniwersalność i powszechność w dostępie do nich. Konsekwentne i długofalowe wsparcie (finansowe oraz w innych obszarach) rodzin z dziećmi jest tego gwarantem.

Program „Rodzina 500+” jest największym programem społecznym po transformacji ustrojowej w Polsce, który odmienia życie wielu rodzin. Wsparcie rodzin za pomocą transferów pieniężnych przyczynia się do podejmowania decyzji o posiadaniu potomstwa oraz chroni najmłodszych przed ubóstwem. Co więcej, wydatki na wsparcie finansowe rodzin mają wpływ nie tylko na sytuację rodzin z dziećmi, ale będąc inwestycją w kapitał ludzki, są impulsem do rozwoju gospodarczego kraju.

I. Charakterystyka systemu świadczeń w ramach programu „Rodzina 500+”

1. Wprowadzenie

Art. 3 ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2019 r. poz. 2407, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą”, zobowiązuje Radę Ministrów do corocznego składania Sejmowi i Senatowi, w terminie do dnia 30 września, sprawozdania z realizacji ustawy.

Niniejsze sprawozdanie z realizacji ustawy jest czwartym sprawozdaniem przedkładanym Sejmowi i Senatowi i obejmuje rok 2020.

Ustawa weszła w życie z dniem 1 kwietnia 2016 r. Określa ona warunki nabywania prawa do świadczenia wychowawczego w ramach rządowego programu „Rodzina 500+” oraz zasady przyznawania i wypłacania tego świadczenia.

2. Charakterystyka programu „Rodzina 500+” zgodnie ze stanem prawnym obowiązującym w 2020 r.

Świadczenie wychowawcze przysługuje rodzicom, opiekunowi prawnemu lub opiekunowi faktycznemu dziecka (tj. osobie faktycznie opiekującej się dzieckiem, jeżeli wystąpiła z wnioskiem do sądu opiekuńczego o przysposobienie dziecka), na dzieci w wieku do ukończenia przez nie 18. roku życia. Od 1 lipca 2019 r., w określonych przypadkach, świadczenie wychowawcze przysługuje także dyrektorowi domu pomocy społecznej.

Od 1 lipca 2019 r. świadczenie wychowawcze ma charakter powszechny i przysługuje na każde dziecko w wieku do ukończenia 18. roku życia niezależnie od dochodu rodziny.

Świadczenie wychowawcze przysługuje w wysokości 500 zł netto miesięcznie na dziecko. Jest to kwota wolna od podatku dochodowego od osób fizycznych i składek na ubezpieczenia społeczne oraz ubezpieczenie zdrowotne.

W sprawach z wniosków o świadczenie wychowawcze składanych od 1 lipca 2019 r., prawo do świadczenia wychowawczego ustalane było na szczególny, wydłużony okres, który trwał do dnia 31 maja 2021 r., bez konieczności składania kolejnego wniosku w 2020 r.

Natomiast od 2021 r. funkcjonuje docelowy, roczny okres świadczeniowy trwający od dnia 1 czerwca do dnia 31 maja następnego roku.

Realizacja zadań z zakresu świadczenia wychowawczego jako zadania zleconego z zakresu administracji rządowej należała w 2020 r. do organu właściwego, tj. wójta, burmistrza lub prezydenta miasta właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się lub otrzymującej świadczenie wychowawcze.

Natomiast zadania z zakresu świadczenia wychowawczego w sprawach dotyczących unijnej koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego wykonuje wojewoda. Do zadań tych należy:

- 1) pełnienie funkcji instytucji właściwej w związku z udziałem Rzeczypospolitej Polskiej w koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w przypadku przemieszczania się osób w granicach Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Konfederacji Szwajcarskiej;

2) wydawanie rozstrzygnięć, w tym decyzji w sprawach świadczenia wychowawczego realizowanego w związku z koordynacją systemów zabezpieczenia społecznego.

Jeśli osoba składająca wniosek o świadczenie wychowawcze lub członek wskazanej we wniosku rodziny przebywa poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej – w państwie Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego lub w Szwajcarii, a wyjazd/pobyt ten nie ma charakteru turystycznego, leczniczego lub nie jest związany z podjęciem przez dziecko kształcenia poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, to gmina przekazuje wniosek wraz z dokumentami do wojewody, w celu jego rozpatrzenia i ustalenia, czy nie mają zastosowania unijne przepisy o koordynacji systemu zabezpieczeń społecznych. Ma to na celu uniknięcie niedopuszczalnej w przepisach unijnych sytuacji pobierania przez tę samą osobę podobnych świadczeń w więcej niż jednym państwie UE/EOG jednocześnie.

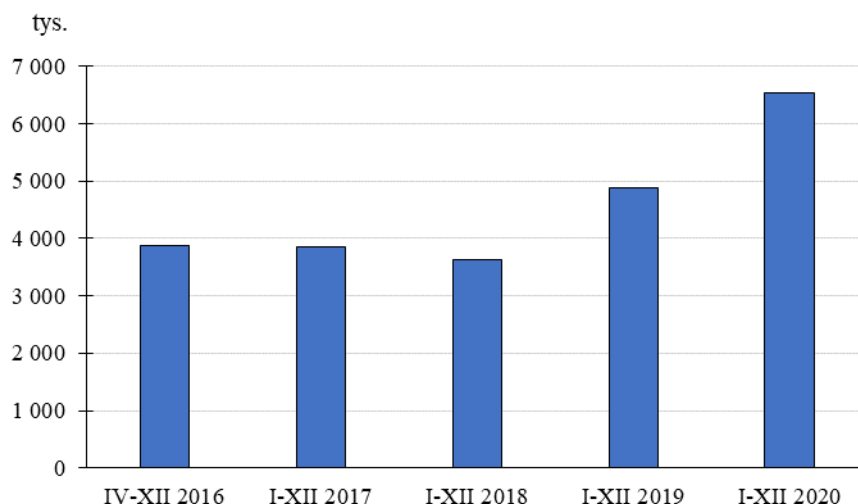
Świadczenie wychowawcze i koszty jego obsługi są finansowane w formie dotacji celowej z budżetu państwa. W 2020 r. koszty obsługi w przypadku organu właściwego wynosiły 0,85% otrzymanej dotacji na świadczenie wychowawcze.

II. Realizacja ustawy

1. Uprawnieni do świadczeń

W 2020 r. przeciętna liczba dzieci uprawnionych do świadczeń w ramach programu „Rodzina 500+” wynosiła 6 530,9 tys., w tym 60,3 tys. dzieci w pieczy zastępczej.

Wykres 1. Przeciętna miesięczna liczba dzieci uprawnionych do świadczenia w ramach programu "Rodzina 500+" w latach 2016-2020

Źródło: opracowanie własne DSR MRiPS.

2. Realizacja przez organy właściwe

W 2020 r. do organów właściwych złożono 575 tys. wniosków dotyczących świadczenia wychowawczego, z czego 362 tys. (62,9%) za pomocą systemu teleinformatycznego. Ze względu na wydłużony okres świadczeniowy, który trwał od 1 lipca 2019 r. do 31 maja 2021 r., w roku 2020 nie było konieczności składania kolejnego wniosku, w przypadku gdy prawo do świadczenia zostało już ustalone w roku poprzednim.

Przeciętnie w miesiącu obsługą programu „Rodzina 500+” w organach właściwych zajmowało się 9 778 osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę, jak też na podstawie umowy cywilnoprawnej. Zaznaczyć należy, że w tej grupie znajdowali się także pracownicy wykonujący też inne zadania, a obsługa programu „Rodzina 500+” obejmowała tylko część ich etatu.

III. Finansowanie świadczeń

W 2020 r. wydatki budżetu państwa na realizację programu „Rodzina 500+” (bez wydatków na realizację zadań z zakresu koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego) wyniosły **40 626 016 tys. zł**, z czego na:

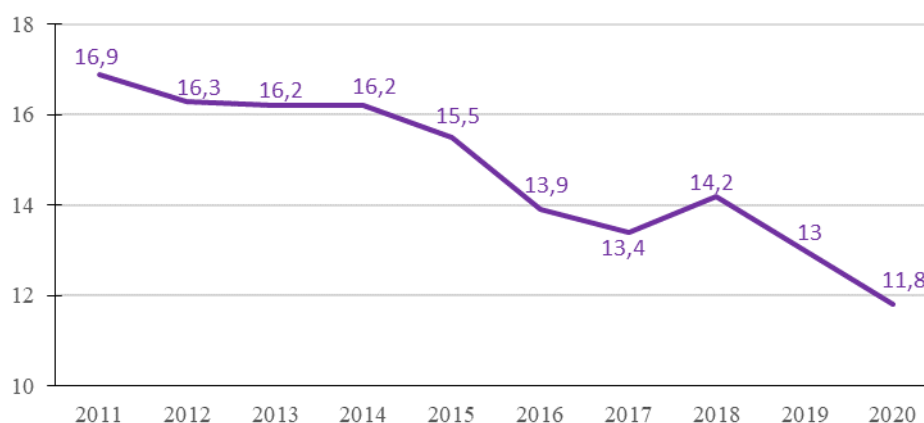
- realizację przez gminy zadań dotyczących świadczenia wychowawczego – **40 264 170 tys. zł**, w tym na obsługę świadczeń wychowawczych **326 842 tys. zł** (w tym 276,4 mln zł stanowiły wydatki na wynagrodzenia);
- finansowanie zadań związanych z dodatkiem wychowawczym, dodatkiem do zryczałtowanej kwoty i dodatkiem w wysokości świadczenia wychowawczego – **361 746 tys. zł**, w tym na obsługę dodatków **3 373 tys. zł**;
- rozwój i administrowanie Centralnej Aplikacji Statystycznej – **100 tys. zł**.

IV. Wpływ wprowadzenia programu „Rodzina 500+” na wybrane obszary polityki społecznej

1. Ubóstwo

W 2020 r. wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym¹ wyniósł 11,8% i był niższy od wartości w poprzednim roku o 1,2 p.p.

Wykres 2. Zasięg ubóstwa relatywnego w Polsce w latach 2011-2020 (w %)

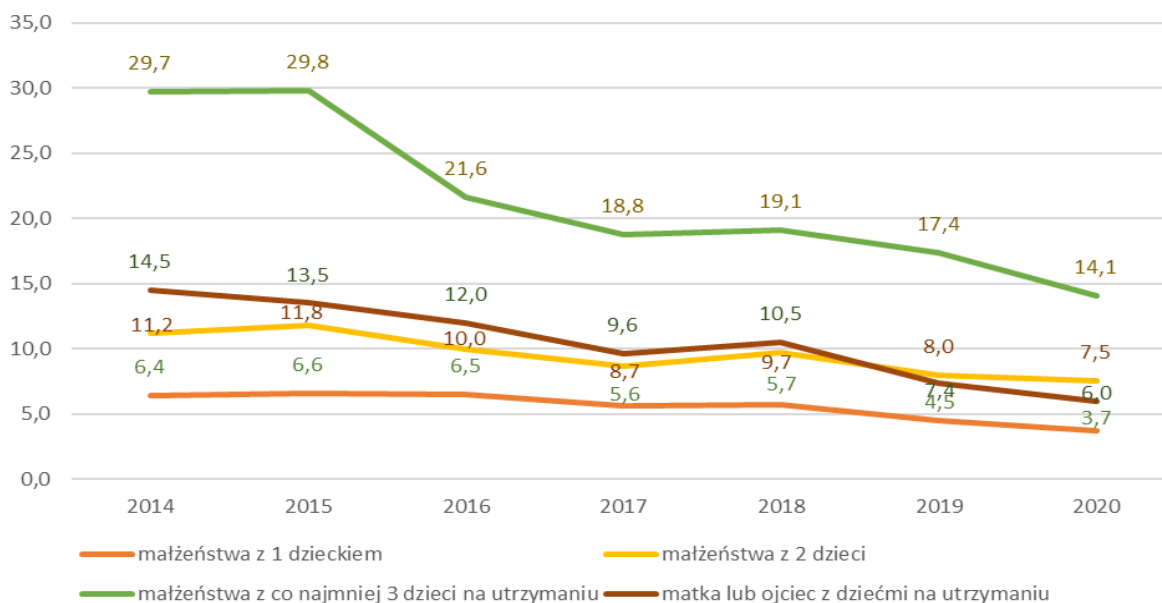

Źródło: Opracowanie własne DAE MRiPS na podstawie danych GUS

Patrząc na dłuższą perspektywę widać, że wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym w Polsce w latach 2011–2015 utrzymywał się na poziomie przekraczającym 15%. W 2016 r. obniżył się do 13,9% i od 2019 r. konsekwentnie spada. Do spadku wskaźnika przyczyniło się niewątpliwie wprowadzenie w 2016 r. świadczenia wychowawczego w ramach programu „Rodzina 500+”, natomiast dalszy spadek jest konsekwencją rozszerzenia programu i objęcie nim wszystkich dzieci oraz poprawy sytuacji dochodowej społeczeństwa.

¹ **Wskaźnik zasięgu ubóstwa relatywnego** - % osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej relatywnej granicy ubóstwa. Zastosowanie relatywnej granicy ubóstwa na poziomie 50% średnich ekwiwalentnych wydatków gospodarstw domowych w Polsce umożliwia wyodrębnienie tych gospodarstw i osób, których poziom konsumpcji znacząco odbiega od poziomu przeciętnego.

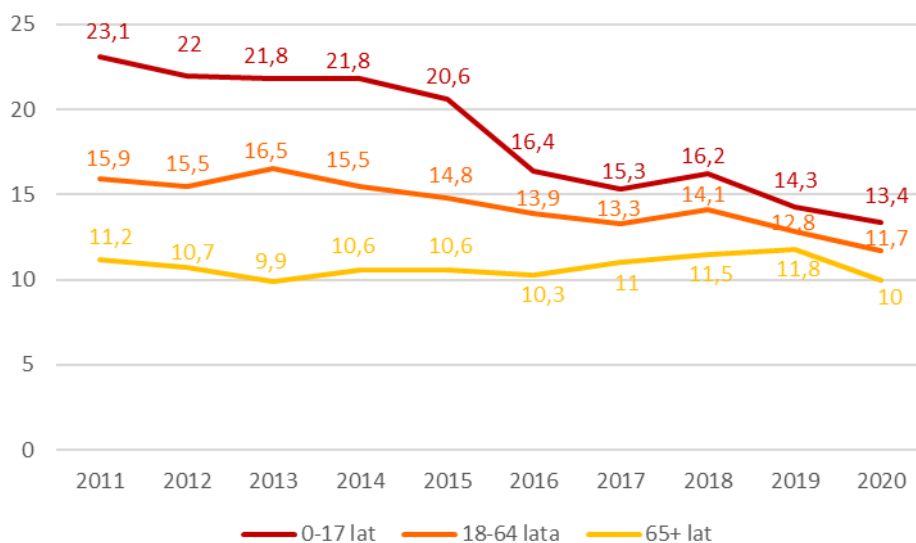
Wykres 3. Zasięg ubóstwa relatywnego w Polsce w latach 2014-2020 (w %) w podziale na typ rodziny

Źródło: Opracowanie własne DAE MRiPS na podstawie danych GUS

Od 2016 r. spada zasięg ubóstwa relatywnego w rodzinach z dziećmi. Najbardziej jest to zauważalne w rodzinach wielodzietnych, co niewątpliwie ma związek z poprawiającą się ich sytuacją dochodową. Rodziny wielodzietne najpełniej skorzystały z wprowadzenia świadczenia wychowawczego, również po zniesieniu kryterium dochodowego na pierwsze dziecko (do 2018 r. zasięg ubóstwa relatywnego stabilizował się, by od 2019 r. znów zacząć spadać).

Wykres 4. Zasięg ubóstwa relatywnego w Polsce w latach 2011-2020 (w %) w podziale na wiek członka gospodarstwa

Źródło: Opracowanie własne DAE MRiPS na podstawie danych GUS

Spadki zasięgu ubóstwa relatywnego występują we wszystkich grupach wieku. Największy spadek notuje grupa wiekowa od 0 do 17 lat. Mimo poprawy sytuacji, ubóstwo relatywne wśród dzieci wciąż jest wyższe niż ubóstwo relatywne wśród osób w wieku produkcyjnym oraz poprodukcyjnym. Również tempo spadku ubóstwa relatywnego w grupach wiekowych innych niż 0–17 lat jest wyższe, co świadczy o niekorzystnej sytuacji w zakresie ubóstwa wśród dzieci w stosunku do grup 18–64 i 65+. Zasięg ubóstwa relatywnego wśród dzieci w ciągu 10 lat spadł o 9,7 p.p., podczas gdy wskaźnik ten w grupie 65+ spadł o 1,2 p.p., natomiast dla grupy wieku 18–64 – o 4,2 p.p.

W 2020 r. odnotowano wzrost odsetka osób skrajnie ubogich² z 4,2% osób w 2019 r. do 5,2%, przy wyraźnym spadku poziomu wydatków gospodarstw domowych. Wzrost ubóstwa skrajnego w Polsce wiąże się z wprowadzeniem od marca 2020 r. zamrożenia części gospodarki i ograniczeń w kontaktach społecznych, w odpowiedzi na pojawienie się w Polsce koronawirusa i rozwój pandemii COVID-19. Wyższy niż w 2019 r. poziom ubóstwa skrajnego dotyczył większości branych pod uwagę grup ludności, przy czym poziom i tempo zmian były zróżnicowane. Nie wpłynęło to jednak na zmianę obrazu społecznego zróżnicowania zasięgu ubóstwa skrajnego w Polsce.

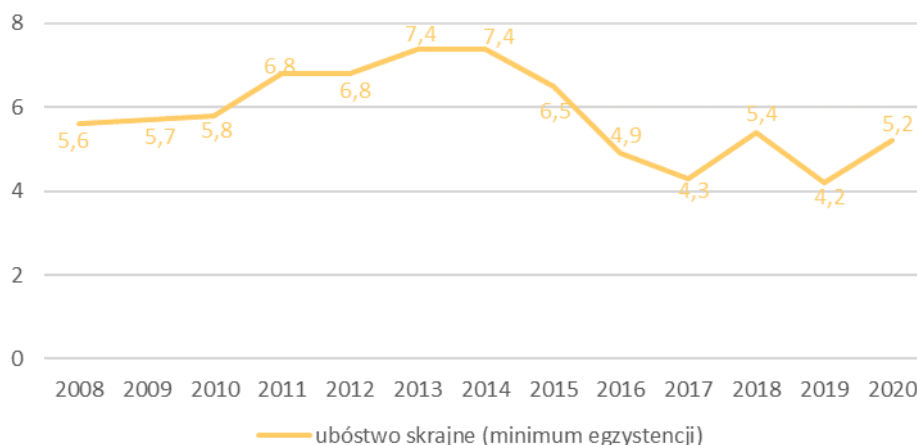
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym jest obliczany w oparciu o wyniki badania budżetów gospodarstw domowych (BBGD) na podstawie wydatków gospodarstw domowych. W 2020 r. wydatki gospodarstw domowych istotnie spadły, na skutek wprowadzenia obostrzeń, związanych z pandemią koronawirusa. Spadek ten był bezpośrednio związany z brakiem możliwości zaspokojenia potrzeb wydatkowych (zamknięte sklepy i punkty usługowe, ograniczenia w dostawach towarów do otwartych sklepów lub punktów usługowych, konieczność przebywania na kwarantannie, przechodzenie koronawirusa oraz niższa skłonność do wydatków w związku z niepewną sytuacją na rynku pracy. Warto także zaznaczyć, że gospodarstwa ubogie to w dużej mierze gospodarstwa emerytów,

---

² **Zasięg ubóstwa skrajnego** to odsetek osób zamieszkujących w gospodarstwach domowych, w których miesięczne ekwiwalentne wydatki (uwzględniające również wartość artykułów otrzymanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego) kształtują się poniżej granicy ubóstwa, którą jest minimum egzystencji. Minimum egzystencji jest szacowane przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych (IPiSS). Uwzględnia ono jedynie te potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone w czasie, a konsumpcja niższa od tego poziomu prowadzi do biologicznego wyniszczenia. Kluczowe znaczenie odgrywają w tym zakresie wydatki na żywność oraz użytkowanie mieszkania i energię. Zasięg ubóstwa skrajnego obliczany jest na podstawie danych pochodzących z badania budżetów gospodarstw domowych (BBGD). Najnowsze dostępne dane dotyczą sytuacji w 2020 r. Wskaźnik jest liczony na wydatkach gospodarstw domowych, w związku z tym trudniej jest pokazać efekt oddziaływania transferów społecznych.

rencistów

Wykres 5. Zasięg ubóstwa skrajnego (tj. odsetek osób w gospodarstwach o wydatkach poniżej minimum egzystencji) w Polsce w latach 2008-2020 (w %)

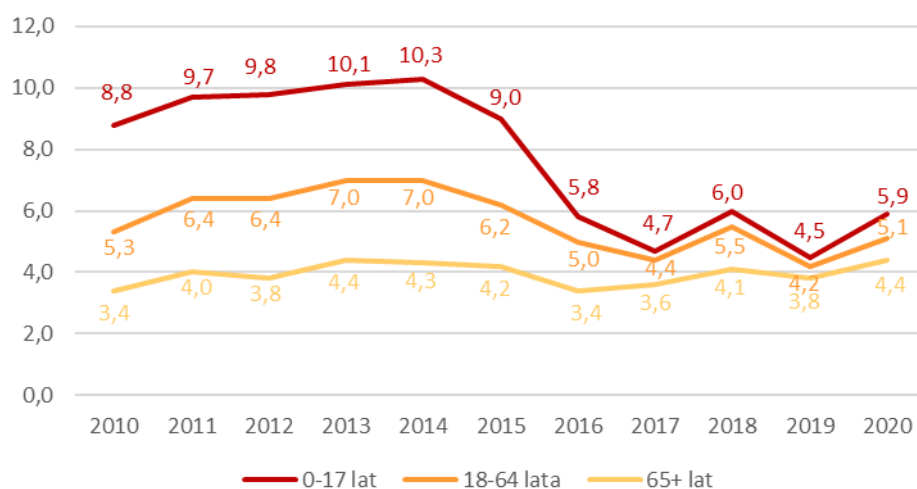
Źródło: Opracowanie własne DAE MRiPS na podstawie danych GUS

i rodzin o niższych kompetencjach cyfrowych, co jest warunkiem koniecznym do korzystania z elektronicznych kanałów sprzedaży towarów i usług. Wzrost ubóstwa skrajnego nie jest potwierdzony równoczesnym wzrostem ubóstwa relatywnego (które spadło z 13% do 12%), jak również ubóstwa ustawowego (które utrzymało się na tym samym poziomie wynoszącym ok. 9%), co bardziej świadczy o innej charakterystyce konsumpcyjnej.

W 2020 r. zasięg ubóstwa skrajnego wśród dzieci (w wieku 0-17 lat) wyniósł 5,9%. Przed 2016 r. wskaźnik ten kształtował się na poziomie około 9–10%, a po wprowadzeniu świadczenia wychowawczego w 2016 r. odnotowano jego istotny spadek. W ciągu 11 lat wskaźnik zasięgu ubóstwa skrajnego wśród dzieci spadł o 2,9 p.p. W przypadku pozostałych grup, wskaźnik ten oscylował wokół podobnych wartości.

Wzrost ubóstwa wśród dzieci w ostatnim roku jest związany z jeszcze większym ograniczeniem możliwości wydatkowych w tej grupie wieku. Ograniczone zostały wydatki związane m.in. z dodatkową edukacją, zajęciami sportowymi, kulturą i wyjazdami turystycznymi, co nie pozwoliło gospodarstwom z dziećmi wydatkować środki w ten sam sposób jak w 2019 r.

Wykres 6. Zasięg ubóstwa skrajnego (tj. odsetek osób w gospodarstwach o wydatkach poniżej minimum egzystencji) według wieku w Polsce w latach 2010-2020 (w %)

Źródło: Opracowanie własne DAE MRiPS na podstawie danych GUS.

Z bardzo dużą ostrożnością należy interpretować wzrost ubóstwa skrajnego, ponieważ nie jest on związany ze spadkiem dochodów gospodarstw domowych (dochody na członka gospodarstwa domowego w 2020 r. wzrosły z 1819 zł do 1919 zł, zaś udział wydatków w dochodzie rozporządzalnym spadł w 2020 r. z 69% do 63%, w wyniku czego powiększył się bufor bezpieczeństwa dochodowego), a z ograniczonymi, a w przypadku niektórych grup – bardzo ograniczonymi możliwościami wydatkowymi.

2. Dzietność

Procesy demograficzne są zjawiskiem długofalowym, co przemawia za tym, by przy ocenie danych o urodzeniach patrzeć na dłuższą niż roczną perspektywę. Biorąc pod uwagę cały okres obowiązywania programu „Rodzina 500+”, tj. lata 2016–2020, to łącznie liczba urodzeń w tym czasie wyniosła ponad 1,9 mln i była ona o 103,5 tys. wyższa niż w wariancie wysokim prognozy demograficznej Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) i o 8 tys. wyższa niż zakładano w ocenie skutków regulacji (OSR) do ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci.

Warto podkreślić, że oczekiwanym skutkiem wprowadzenia świadczenia wychowawczego nie jest regularny, tj. obserwowany co roku, wzrost liczby urodzeń. Według prognozy GUS, liczba urodzeń w Polsce będzie w najbliższych latach spadała, a efektem

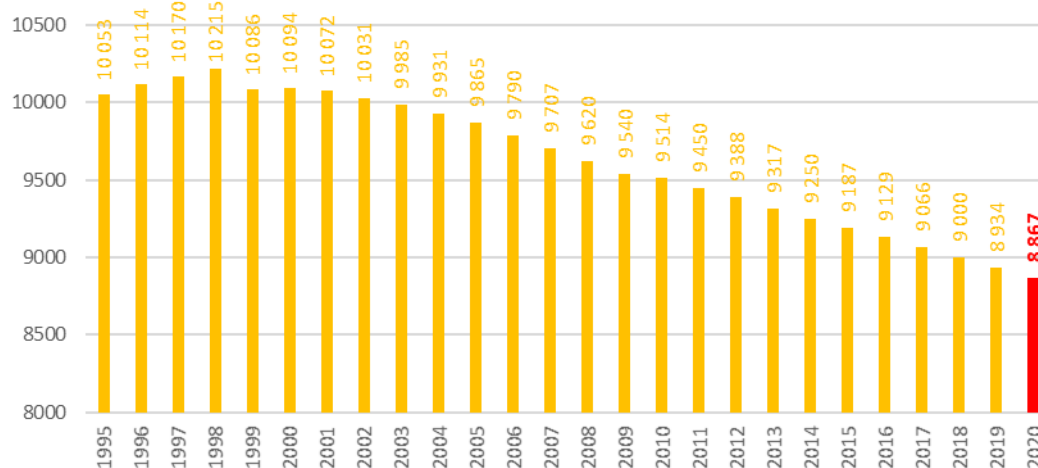
wprowadzenia świadczenia wychowawczego będzie przede wszystkim to, że ten spadek nie będzie tak silny.

Jednakże zwrócić należy uwagę na wzrost udziału dzieci urodzonych jako trzecie i kolejne w ogólnej liczbie urodzeń, który w 2020 r. wyniósł 20,9%, co w porównaniu do 2015 r.³ oznacza wzrost o 6,1 punktów procentowych, zaś udział urodzeń czwartych i kolejnych w okresie 2015–2020 wzrósł z 4,5% do 6,2%, a więc niemal o połowę.

Spadki liczby urodzeń w najbliższych latach w Polsce są nieuniknione, gdyż liczbę urodzeń w istotny sposób determinuje liczba kobiet w wieku rozrodczym (15–49 lat), a populacja ta w Polsce systematycznie kurczy się od 2000 r. Nie jest możliwe odwrócenie tego trendu w krótkim czasie, gdyż liczebność tej populacji jest przede wszystkim wypadkową dynamiki procesów demograficznych obserwowanych w poprzednich latach. Warto więc zdawać sobie sprawę z tego, że tylko między 2015 r. a 2020 r. populacja ta skurczyła się o ponad 320 tys. osób, a prognoza demograficzna GUS z 2014 r. wskazuje, że populacja ta zmniejszy się z około 8,9 mln w 2019 r. do 5,79 mln w 2050 r.

Liczba kobiet w wieku rozrodczym według stanu na koniec 2020 r. wyniosła około 8,87 mln i była niższa niż rok wcześniej o około 67 tys.

Wykres 7. Kobiety w wieku rozrodczym, tj. w wieku 15-49 lat, w latach 1995-2020 (w tys., stan na koniec roku)

Źródło: Opracowanie własne DAE MRiPS na podstawie danych GUS

³ W 2015 r. udział urodzeń trzecich i kolejnych wyniósł 14,8%

Przed startem programu „Rodzina 500+”, w 2015 r., współczynnik dzietności⁴ wynosił 1,289. Następnie wzrósł on do poziomu 1,453 w 2017 r.. W 2018 r. współczynnik dzietności wyniósł 1,435, w 2019 r. – 1,419, zaś w 2020 r. – 1,378. Współczynnik dzietności w 2020 r. wciąż był więc wyższy niż przed wprowadzeniem świadczenia wychowawczego.

3. Rynek pracy

Z analizy danych (przeprowadzonych na podstawie danych z badania aktywności ekonomicznej ludności – BAEL) wynika, że w 2020 r. świadczenie wychowawcze (program „Rodzina 500+”) nie miało znaczącego wpływu na zmianę sytuacji na rynku pracy kobiet w wieku 25–49 lat. Nie zaobserwowano trwałego, negatywnego wpływu tego świadczenia na aktywność kobiet również pod wpływem kryzysu związanego z pandemią COVID-19. Zmiana w połowie 2019 r. formuły przyznawania świadczenia wychowawczego (świadczenie niezależnie od kryterium dochodowego począwszy od 1. dziecka) nie przełożyła się również w żaden sposób na dezaktywizację kobiet, tj. kobiety pozostawały nadal na rynku pracy mimo otrzymywania świadczenia z programu „Rodzina 500+” na dziecko lub dzieci.

Liczba kobiet w wieku 25–49 lat w gospodarstwach, którym przyznano świadczenie wychowawcze wyniosła średnio w 2020 r. 4 111 tys. i w stosunku do 2019 r. powiększyła się o 998 tys. kobiet. Porównując wyłącznie tylko drugą połowę 2019 r. i 2020 r. (tj. bardziej uprawniającą do dokonywania porównań z powodu zmian zasad przyznawania świadczenia wychowawczego w połowie 2019 r.)⁵, należy uznać, iż faktyczny wzrost liczby kobiet przebywających w gospodarstwach domowych otrzymujących świadczenie (nie wynikający ze zmian prawnych) wyniósł 438 tys. osób, tj. kobiet takich było o 10,7% więcej niż w 2019 r.

Liczba kobiet aktywnych zawodowo (pracujących oraz bezrobotnych, tj. poszukujących pracy, czyli chcących pozostać na rynku pracy) w gospodarstwach

---

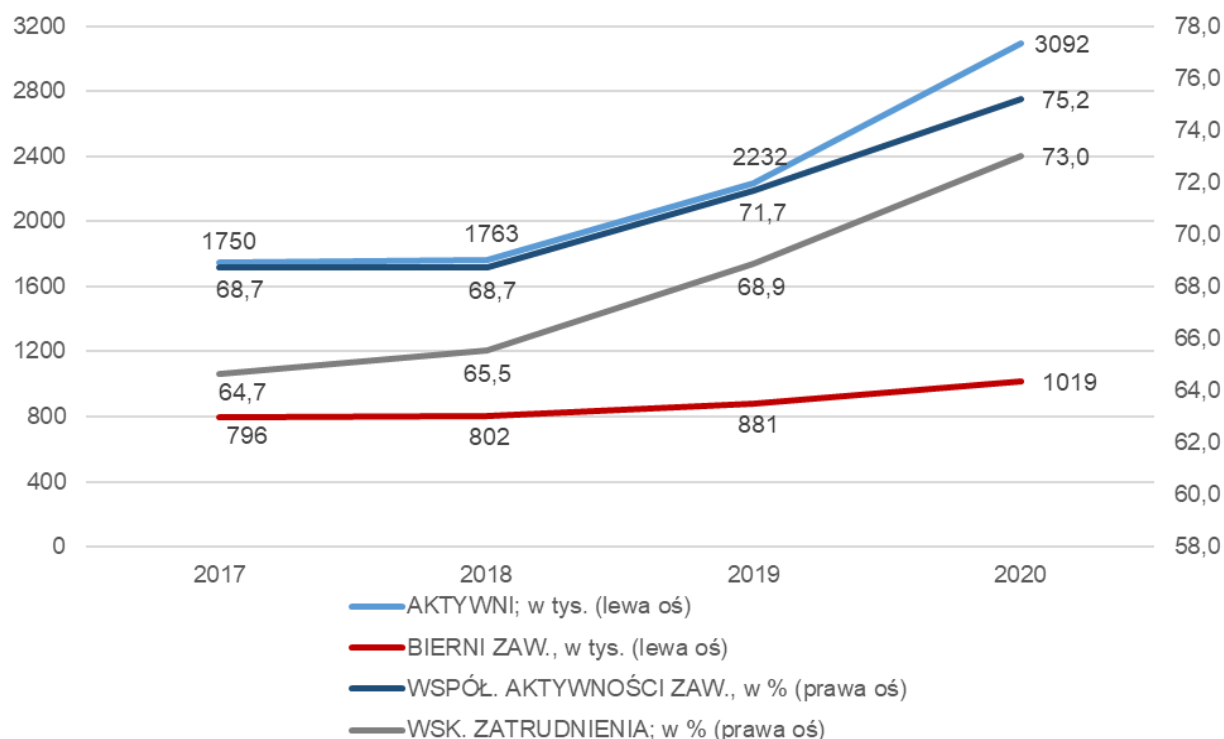
⁴ Współczynnik dzietności - oznacza liczbę dzieci, które urodziłyby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15–49 lat) przy założeniu, że w poszczególnych fazach tego okresu rodziłyby z intensywnością obserwowaną w badanym roku, tzn. przy przyjęciu cząstkowych współczynników płodności z tego okresu za niezmiennie

⁵ Od dnia 1 lipca 2019 r. świadczenie wychowawcze zaczęło przysługiwać na wszystkie dzieci do 18. roku życia, bez względu na dochody uzyskiwane przez rodzinę (tj. już od 1. dziecka). W związku z tym I oraz II kw. 2019 r. nie jest zatem porównywalny z I oraz II kw. 2020 r. Porównując 2. półrocze 2019 r. oraz 2020 r. (tj. III oraz IV kw. 2019 r. z III oraz IV kw. 2020 r.) otrzymujemy bardziej precyzyjną informację o tym, ile faktycznie wyniósł wzrost liczby kobiet żyjących w gospodarstwach domowych otrzymujących 500+ między 2019 r. a 2020 r. nie zależny od zmian w ustawie o pomocy państwa w wychowaniu dzieci.

z dziećmi otrzymującymi świadczenie wychowawcze wyniosła średnio w 2020 r. 3 092 tys. kobiet wobec 1 019 tys. kobiet biernych zawodowo.

Współczynnik aktywności zawodowej⁶ wśród kobiet z gospodarstw objętych programem „Rodzina 500+” był wysoki i wyniósł 75,2% w 2020 r., tj. wzrósł mimo pandemii COVID-19 o 3,5 p.p. wobec 2019 r. Ponadto za pozytywny sygnał należy uznać, iż wzrost tego wskaźnika w większym stopniu zależał od zwiększenia liczby pracujących kobiet niż powiększenia liczebności kobiet bezrobotnych (wskaźnik zatrudnienia dla ww. kobiet w 2020 r. wyniósł 73%, tj. był również wyższy wobec 2019 r. o 4,1 p.p.). Dodatkowo należy zwrócić uwagę również na fakt, iż wzrost w 2020 r. współczynnika aktywności oraz wskaźnika zatrudnienia wobec 2019 r. wśród kobiet w wieku 25–49 lat w gospodarstwach z dziećmi otrzymującymi świadczenie wychowawcze był większy niż wśród kobiet w tym samym wieku w gospodarstwach bezdzietnych (tj. nieotrzymujących świadczenia wychowawczego).

Wykres 8. Liczba aktywnych i biernych zawodowo kobiet w wieku 25-49 lat (w tys.) w gospodarstwach domowych, którym przyznano 500+ wraz ze współczynnikiem aktywności zawodowej i wskaźnik zatrudnienia dla ww. kobiet w latach 2017 – 2020.

Źródło: obliczenia DAG MRIT na podstawie danych jednostkowych GUS (BAEL)

⁶ W skład aktywnych zawodowo wchodzi osoby pracujące oraz bezrobotne (tj. nie pracujące i aktywnie poszukujące pracy). Współczynnik aktywności obliczamy jako udział osób aktywnych zawodowo w danym wieku do ogółu osób w danym wieku.

Z drugiej strony nadal należy mieć na uwadze, iż kobiety otrzymujące świadczenie wychowawcze, tj. mające dzieci na utrzymaniu, mają generalnie niższe współczynniki aktywności zawodowej i wskaźnik zatrudnienia niż kobiety bezdzietne (w 2020 r. różnice te wyniosły odpowiednio 10,9 p. p. w przypadku współczynnika aktywności oraz 10,2 p. p. w przypadku wskaźnika zatrudnienia na korzyść kobiet bezdzietnych). Tak spora luka w aktywności nie jest jednak wynikiem negatywnego wpływu programu „Rodzina 500+” na aktywność zawodową kobiet, ale jest bezpośrednio związana z faktem, że opieka i wychowanie dzieci w Polsce spada głównie na kobiety. Warto także zauważyć, że niższa aktywność zawodowa kobiet w wieku 25–49 lat, posiadających dzieci jest rekompensowana w ramach gospodarstw domowych przez większą aktywność mężczyzn w wieku 25–49. Mężczyźni w wieku 25–49 lat w gospodarstwach domowych otrzymujących świadczenie wychowawcze (tj. z dziećmi) byli w 2020 r. znacznie bardziej aktywni na rynku pracy niż mężczyźni w tym samym wieku nie posiadający dzieci (współczynnik aktywności tych pierwszych był wyższy o 6,2 p. p., zaś wskaźnik zatrudnienia o 8,5 p. p. w stosunku do bezdzietnych mężczyzn).

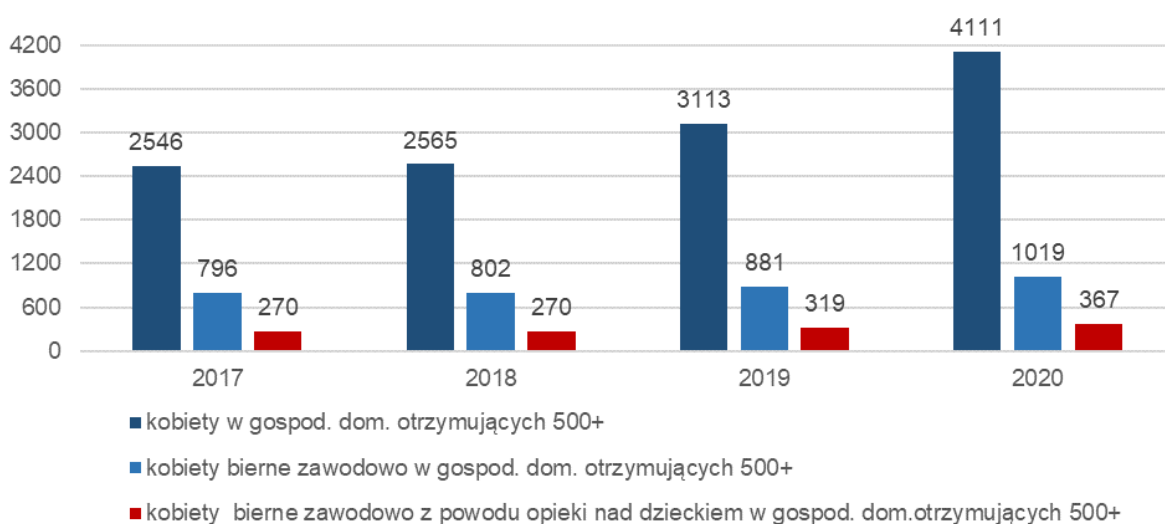
W gospodarstwach domowych, którym przyznano świadczenie wychowawcze w ramach programu „Rodzina 500+” wzrosła liczba kobiet (25–49 lat), które przestały pracować w 2020 r. z powodu opieki nad dziećmi z 319 tys. w 2019 r. do 367 tys. w 2020 r., tj. liczba zwiększyła się o 48 tys. (+15,1%). Jednocześnie należy zauważyć, że udział biernych z powodu opieki w 2020 (11,2%) był zbliżony a nawet niższy od udziału w 2019 r. (11,5%).

Analizując przejście (z bierności do pracy i odwrotnie) kobiet (25–49 lat), w gospodarstwach domowych, którym przyznano świadczenie wychowawcze, obserwujemy wzrost w obu kierunkach. Kobiety, które w 2020 r. były osobami pracującymi, a rok wcześniej, tj. w 2019 r. były bierne zawodowo stanowiły ok. 220 tys., z tego 194 tys. to kobiety, które były bierne rok wcześniej ze względu na obowiązki rodzinne. Natomiast kobiety, które w 2020 r. były osobami biernymi, a rok wcześniej pracowały było znacznie mniej, tj. 82 tys., w tym te które były w 2020 r. bierne ze względu na obowiązki rodzinne, a rok wcześniej pracowały stanowiły 43 tys. Oznacza to, że bilans przejść z bierności do zatrudnienia (i w kierunku odwrotnym) był korzystny, tj. więcej

kobiet w wieku 25–49 należących do gospodarstw otrzymujących świadczenie wychowawcze wracało od zatrudnienia niż przechodziło do bierności.

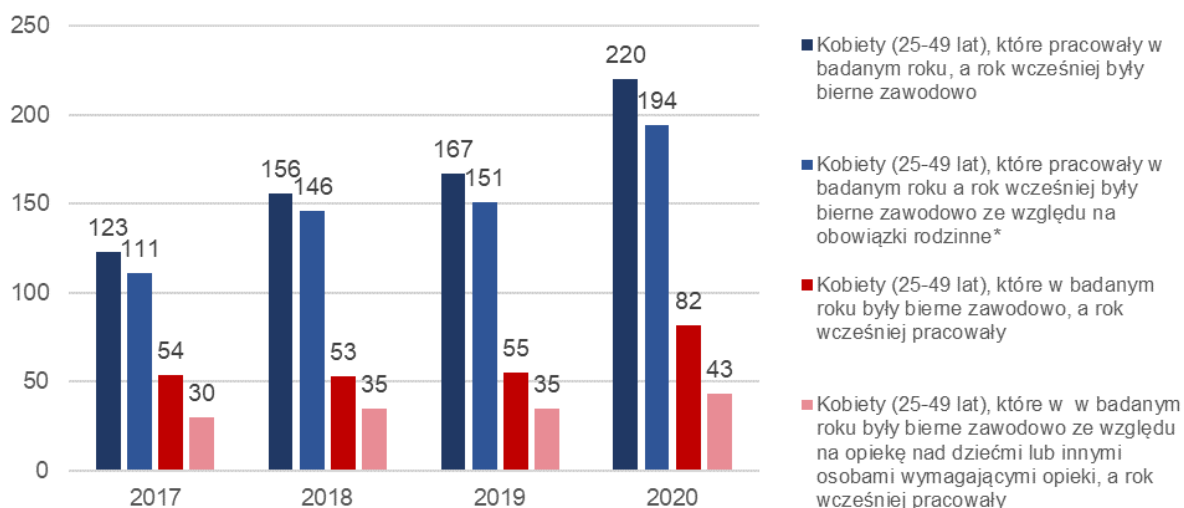
Wykres 9.

Liczba kobiet (w tys.) w wieku 25-49 lata w gospodarstwach domowych otrzymujących 500+ ogółem i biernych zawodowo (w tym tych, które przestały pracować ze względu na opiekę nad dziećmi) w latach 2017-2020.

Źródło: obliczenia DAG MRIT na podstawie danych GUS (BAEL)

Wykres 10. Kobiety (25-49 lat) pracujące w danym roku, a biernie zawodowo rok wcześniej (w tym ze względu na obowiązki rodzinne) oraz kobiety biernie zawodowo (w tym ze względu na obowiązki rodzinne) w danym roku a rok wcześniej pracujące w gospodarstwach domowych, którym przyznano świadczenie 500+ (w tys.), w latach 2017-2020.

* Obowiązki rodzinne są szerszym pojęciem niż opieka nad dziećmi lub osobami wymagającymi opieki. Z uwagi na konstrukcję Ankiety BAEL nie ma możliwości wyodrębnienia kobiet, które rok wcześniej były biernie z powodu opieki nad dziećmi.

Źródło: obliczenia DAG MRIT na podstawie danych jednostkowych GUS (BAEL).

Podsumowanie

Polityka rodzinna jest jednym z najważniejszych zadań państwa, które bezpośrednio wpływa na sytuację rodzin z dziećmi. Dzięki programowi „Rodzina 500+”, rodziny z dziećmi stają się zamożniejsze, pojawiają się lepsze perspektywy ich rozwoju. Wsparcie rodzin za pomocą transferów pieniężnych przyczynia się do zapewnienia dzieciom lepszego wykształcenia, odpowiedniego odżywiania i leczenia, rozwijania pasji i zainteresowań. Co więcej, w obliczu pandemii COVID-19, świadczenia wypłacane w ramach programu „Rodzina 500+” nabierają nowego znaczenia - swoistego dochodu gwarantowanego polskim rodzinom odczuwającym ekonomiczne następstwa walki z pandemią.

Ponad 136 mld zł wydatkowane na program „Rodzina 500+” w okresie od kwietnia 2016 r. do grudnia 2020 r. (w tym 40,6 mld zł w 2020 r.) stanowi niespotykane do tej pory wsparcie polskich rodzin.

Jego efektem jest bezsprzeczne i znaczące ograniczenie zasięgu ubóstwa relatywnego w gospodarstwach domowych z dziećmi na utrzymaniu, w szczególności w rodzinach wielodzietnych.

Program „Rodzina 500+” ograniczył także spadek liczby urodzeń. W latach 2016–2020 łączna liczba urodzeń wyniosła ponad 1,9 mln i była o ponad 103 tys. wyższa niż w optymistycznym wariantcie prognozy demograficznej GUS.

Wprowadzenie świadczenia wychowawczego nie miało znaczącego wpływu na zmianę sytuacji na rynku pracy kobiet w wieku 25–49 lat.